

**Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль район Советы
КАРАРЫ**

2019 елның 16 октябры

№ 222

Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль район Советының «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына социаль-икътисадый үсеш стратегиясен раслау турында» гы карарына үзгәрешләр кертү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июндәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июндәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, «2030 елга кадәр Татарстан Республикасының Социаль-икътисадый үсеше стратегиясен раслау турында «Татарстан Республикасы Законына үзгәрешләр кертү хакында " 2019 елның 5 апрелдәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы» "2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен раслау турында», Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Уставы белән, Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Советы **КАРАР** чыгарды:

1. «2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының социаль-икътисадый үсеше стратегиясен раслау турында» Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Советының 2016 елның 8 августындагы 78 номерлы карары белән расланган 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына кадәрге чорга Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының социаль-икътисадый үсеше Стратегиясенә түбәндәге үзгәрешләр кертергә:

- 1) 1.2 бүлекне 1 нче кушымта нигезендә редакцияләргә.;
- 2) 1.3 бүлегендә:
 - а) 1.3.1 таблицасын 2 нче кушымта нигезендә редакцияләргә;
 - б) 1.3.2 таблицасын 3 нче кушымта нигезендә редакцияләргә;
 - в) 1.3.3 таблицасын 4 нче кушымта нигезендә редакцияләргә;

3) 1.4. Мәгариф

1.4.1. Мәктәпкәчә белем бирүне № 5 кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

1.4.2. Гомуми урта белемне 6 нчы кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

4) 1.5. Сәламәтлек саклауны № 7 кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

5) 1.6. Халыкны эш белән тәэмин итү, социаль яклау, 8 нче кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

6) 1.7. Мәдәниятне 9 нчы кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

7) 1.8. Яшьләр сәясәтен № 10 кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

8) 1.9. Физик культура һәм спортны 11 нче кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә;

9) 1.12.1 бүлекне 12 нче кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә.;

10) 1.13.3 бүлекне 13 нче кушымта нигезендә редакциядә бәян итәргә.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында бастырып чыгарырга һәм Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Кама Тамагы муниципаль районы Советының Бюджет, салымнар һәм финанслар буенча даими комиссиясенә йөкләргә.

**Кама Тамагы муниципаль районы Башлыгы,
муниципаль район Советы рәисе**

Н.А.Вазыйхов

Таблица 1.2.4

**Кама Тамагы районының 2018 елда
 төп икътисадый күрсәткечләре**

№	Күрсәткечнең исеме	Үлчәү берәмлеге	Күләме
1	Тулай территориаль продукт (ВТП)	туры килгән ел бәяләре белән млн. сум	4200
2	Үзләре житештергән төяп жибәрелгән товарлар, үз көчләре белән башкарылган эшләр һәм күрсәтелгән хезмәтләр күләме	туры килгән ел бәяләре белән млн. сум	696
3	Барлык категория хужалыкларда авыл хужалыгы продукциясе	туры килгән ел бәяләре белән млн. сум	1131,3
4	Барлык финанслау чыганаclarы хисабына төп капиталга инвестицияләр күләме	туры килгән ел бәяләре белән млн. сум	1034,41
5	Финанслауның барлык чыганаclarы хисабына торак йортларны файдалануга тапшыру	Мең кв м	10,014
6	Теркәлгән эшсезлек дәрәжәсе	%	0,56
7	Жан башына уртача айлык керем	сум	16325,8
8	Эре һәм урта предприятиеләр буенча уртача айлык хезмәт хакы	сум	22848,1

**Кама Тамагы муниципаль районының 2016-2018 елларга
Авыл хужалыгы товарлары житештерүчеләр буенча акчалата керем
структурасы**

	2016		2017		2018	
	Акчалата керем, мең. сум.	Чагыштырма авырлык, %	Акчалата керем, мең. сум.	Чагыштырма кыйммәтле авырлык %	Акчалата керем, мең. сум.	Чагыштырма кыйммәтле авырлык %
Бөртеклеләр	225478	33,6	163411	30,2	171241	31,5
Майлы культуралар	40660	6,1	45271	8,4	52076	9,6
Барлығы үсемлекчелек буенча	370576	55,3	258358	47,7	241622	44,4
Сөт	169855	25,3	181811	33,6	150106	27,6
МЭТ ите	114583	17,1	81761	15,1	121282	22,3
Төрле ит продукталары	1373	0,2	385	0,1	77	0,01
Барлығы терлекчелек буенча	287600	42,9	263969	48,7	276898	50,9
Барлығы	670302	100	541803	100	544136	100

Татарстан Республикасы Кама
 Тамагы муниципаль районы
 Советы карарына 3 нче номерлы
 кушымта
 2019 елның 16.10. № 222

Авыл хужалыгының тулаем продукциясе

	Авыл хужалыгының тулаем продукциясе, (млн.сум.)					
	2018 ел	Еллар буенча көтелгән				
		2019 ел	2021 ел	2024 ел	2027 ел	2030 ел
«Камская» агрофирмасы	352,0	360	380	465	550	635
«Бортас» агрофирмасы	224,3	230	240	292	345	400
« Олы Кариле» АЖ	169,0	170	180	220	260	300
ООО «НовАгроТех»	15,6	20	21	26	30	35
КФХ	72,0	75	79	97	115	130
Район буенча	832,9	855	900	1100	1300	1500

Татарстан Республикасы Кама
Тамагы муниципаль районы
Советы карарына 4 нче номерлы
кушымта
2019 елның 16.10. № 222

**2019-2030 елларга Кама Тамагы муниципаль районы авыл хужалыгын
финанслау күләмнәре һәм чыганаclarы**

	Отчет							
	2017	2018	2019	2021	2023	2025	2027	2030
Финанслау күләме – барлыгы, млн. сум. шул исәптән:	216,4	357,5	255	290	325	360	395	460
Федераль бюджет акчалары	24,9	37,2	40	45	50	55	60	70
Татарстан Республикасы бюджет акчалары	25,5	27,3	30	35	40	45	50	60
Жирле бюджет акчалары			5	10	15	20	25	30
Бюджеттан тыш акчалар	166	173	180	200	220	240	260	300

Мәктәпкәчә белем бирү

Районның мәктәпкәчә белем бирү системасында 584 бала (2018 елда 609 бала) булган 12 балалар бакчасы бар. 3 яшьтән алып 7 яшькә кадәрге балалар-100%.

Барлык мәктәпкәчә белем бирү оешмалары да Педагогик кадрлар белән тулысынча тәэмин ителгән.

Барлык мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре яңа Федераль дәүләт стандартларына күчтеләр. Яңа стандартлар буенча мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең педагогик персоналы тиешле вазыйфа буенча квалификация характеристикаларына туры килергә тиеш. Шуңа күрә мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре тәрбиячеләренең 84% ы квалификация күтәрү курслары узды. Рус телле тәрбиячеләрнең 100% ы «Ана теле» онлайн-мәктәбендә белем алган. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында эшне камилләштерү максатыннан, ай саен балалар бакчалары мөдирләренең кинәшмәләре һәм семинарлары үткәрелә.

Гомуми урта белем бирү

Районда 11 гомуми белем бирү учреждениеесе эшли, шул исәптән 2 филиал, аларда 1426 укучы белем ала.

Алардан:

башлангыч - 3 (шул исәптән башлангыч мәктәп-балалар бакчасы-2)

төп - 3

урта-9 мәктәп. Сыйныфларның уртача тулылыгы: 11,8

шәһәр буенча-15 кеше;

авыл буенча - 7,5 кеше.

Нисбәт: Укытучы-укучы:

шәһәр буенча -7, 3 кеше;

авыл буенча -5 кеше.

Соңгы елларда мәгариф системасында эчтәлекле, технологик, ресурслы, кадрлар дәрәжәсендә зур үзгәрешләр бара. Районда бинаның торышын яхшыртуга һәм аларны карап тотуга юнәлдерелгән берничә республика программасы тормышка ашырыла. Мәктәпләрне капитал ремонтлау буенча республика программасында Кирельск төп гомуми белем бирү мәктәбе катнашты.

Шулай ук районның белем бирү учреждениеләрендә уку-тәрбия процессын оештыру өчен тормыш тәэмин итү һәм куркынычсыз шартлар тудыру буенча эш дәвам итә. Барлык белем бирү оешмалары да АПС, КТС белән тәэмин ителгән, ПАК-атучы системасы белән тәэмин ителгән, ЖЧЖ, мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә яшен саклау һәм тышкы һәм эчке видеокүзәтү системасы урнаштырылган, барлык учреждениеләр дә кул стационар металл детекторлары белән жиһазландырылган. Турникетлар Дәүләт янгын күзәтчелеге рөхсәт иткән оешмаларда урнаштырылган.

Белем бирү учреждениеләрен финанслау расланган нормативлар нигезендә гамәлгә ашырыла. Муниципаль район мәгарифен финанслауга район бюджетының өлеше ел саен гомуми бюджет күләменә 60-65% ын тәшкил итә. 2018 елда бер укучыга 121 мең 140 сум акча тотылган.

Авыл жирлеге гражданнына һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез сыйфатлы белем алуға хокук һәм дәүләт гарантияләрен тәмин итү максатларында районда 194 Баланы 7 база мәктәбенә 14 мәктәп автобусы белән ташу оештырылды.

Районда башлангыч гомуми, төп гомуми, урта (тулы) гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы белем бирү учреждениеләрендә Мәжбүри укырга тиешле балалар исәбе алып барыла.

«Кама Тамагы татар урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль белем бирү учреждениясе инвалидларны һәм үсеш бозулары булмаган затларны бергә укытуны тәмин итә торган гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы база мәктәбе буларак билгеләнгән. Районның 3 мәктәбендә инвалид балалар һәм хроник соматик авыруларның авыр формалары булган балалар өчен өйдә индивидуаль укыту оештырылган.

Районда 3 өстәмә белем бирү учреждениесе эшли (ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы карамагындагы 2 учреждение (420 бала), Кама Тамагы муниципаль районының Балалар - музыка мәктәбе (185 бала), 1 учреждение-«балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе» МУДОСЫ - башка ведомствога карый. Өстәмә белем бирү буенча укучылар 68% - ны колачлый.

2019-2020 уку елында Кама Тамагы муниципаль районы мәктәпләре 5-9 сыйныфлардан тулысынча ФГОС ка күчәләр, ә «Кама Тамагы урта гомуми белем бирү мәктәбе» һәм «В.П. Муравьева ис. Затон урта гомуми белем бирү мәктәбендә федераль дәүләт гомуми белем бирү стандартлары алдан гамәлгә ашырыла.

Сәламәтлек саклау

Кама Тамагы муниципаль районы халкына дөвалау-профилактика ярдәме күрсәтү Сөйки, Олы Кариле, Тәмте табиблык амбулаторияләрен һәм авыл торак пунктларында 36 ФАПны үз эченә алган Кама Тамагы үзәк район хастаханәсендә гамәлгә ашырыла.

Сәламәтлек саклау учреждениеләренә кадрлар составы:

- табиб-32 кеше;
- урта медицина хезмәткәрләре-139 кеше;
- кече медицина персоналы - 42 кеше;
- АУП-51 кеше.

Барлык куелган бурычларны тормышка ашыру материал-техник базаны үстерү һәм ныгытудан башка мөмкин түгел. Заманча медицина жиһазларын сатып алу район халкына дөвалау-диагностика һәм махсуслаштырылган ярдәмне яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк.

Көтелгән гомер озынлыгы күрсәткече 68,4 ел (ТР – 72,1) тәшкил итә, шул исәптән ир - атлар арасында – 62,1 яшь (ТР - 66,4), хатын – кызлар арасында-76,0 яшь (ТР буенча-77,9).

2014 елда туучылар саны күрсәткече 1000 кешегә 13,4 тәшкил итте, бу 2013 ел күрсәткеченнән 6,3% ка түбән (1000 кешегә 14,3%).(2014 ел - 14,8; 2013 ел-1000 кешегә 14,7.).

Озак вакыт дәвамында бөтен халыкның үлем-китем коэффициенты Татарстан Республикасы буенча күрсәткечтән артып китә. 2014 елда, 2013 ел белән чагыштырганда, бу күрсәткеч 4,0% ка артты һәм 1000 кешегә 18,0 тәшкил итте (2013 елда-17,3; 2014 елда - 12,2; 2013 елда-1000 кешегә 12,1).

2014 елда халыкның табигый кимүе саклана– (-) 1000 кешегә 4,5 (2013 елда -) 3,0 (2014 елда- (+) 2,6; 2013 елда - (+) 2,6).

Шуның белән бергә, ун еллык чорда (2005-2015 еллар) барлык халык, эшкә яраклы халык, шулай ук пенсия яшендәге халык арасында үлем коэффициентларын киметү тренды күзәтелә.

Мәшгульлек, социаль яклау

Хәзерге вакытта барлык милек формасындагы предприятиеләрдә 4639 кеше эшли, шуларның 35 % ы эре һәм урта предприятиеләрдә мәшгуль.

Район предприятиеләрендә кадрлар хәрәкәте саклана, аның сәбәпләре канәгатләнәрлек булмаган хезмәт шартлары, түбән хезмәт хакы, хезмәткәрләрне вакытлыча һәм сезонлы эшләргә кабул итү.

Хезмәт базарында килеп туган хәл теркәлә торган хезмәт базары торышында чагыла. 2019 нчы елның 1 нче гыйнварына эш белән тәмин итү хезмәтендә теркәлгән эшсез гражданнар саны 45 кеше тәшкил итте.

Соңгы елларда Кама Тамагы районында эшсезлек буенча теркәлү кими бара. Аның дәрәжәсе төрлечә 0.6% тан 0.5% ка кадәр һәм структур характерда. Шулай итеп, эшсезләрнең гомуми саныннан 67% - хатын-кызлар; 11% - 14-29 яшьлекләр; 20% - пенсия алды яшендәге гражданнар; 11% - инвалидлар.

Халыкны эш белән тәмин итү хезмәте проблемаларына түбәндәгеләрне кертергә мөмкин:

- Яшь белгечләр өчен эш урыннары житмәү;
- Предприятиеләрдә вакансияләр булмау;
- Эшләмәүче гражданнарның квалификацияләренә предприятие һәм оешма таләпләренә туры килмәве.

Социаль яклау органнары тарафыннан социаль гарантияләренә 76 төре бирелә. Районның 7915 кешесе социаль ярдәм чаралары ала, бу район халкының 50% ын тәшкил итә.

2018 елда түләүләрнең гомуми суммасы 60 миллион сумнан артык тәшкил итте.

2018 елда өйдә социаль ярдәм күрсәтү бүлегендә 145 өлкән яшьтәге граждан булган. Үз-үзләренә хезмәт күрсәтә алмый торган ике ялгыз өлкән яшьтәге граждан интернат-йортларга урнаштырылган.

2018 елда республиканың санатор-курорт учреждениеләренә 27 өлкән яшьтәге граждан, 33 бюджет оешмасы хезмәткәре жиһәрелгән.

2015 елда «Хезмәт ветераны» исемен бирү мәсьәләсе буенча социаль яклау бүлегенә 61 кеше мөрәжәгать итте. Шуларның 17се «Хезмәт ветераны» таныклыгы бирелде. Район буенча барлыгы 1462 Хезмәт ветераны һәм ТР Дәүләт бүләкләре белән бүләкләнгән 41 граждан.

Аз тээмин ителгэн гаилэлэр һәм авыр тормыш хәлендә калган гаилэлэр бер тапкыр бирелә торган матди ярдәм алырга хокуклы. 2018 елда 47 аз керемле гаилә акчалата ярдәм алган. Түлэнгән акчаларның гомуми суммасы 556 000 сум тәшкит итә, бер гаиләгә уртача түләү күләме 11829 сум.

Мөмкинлекләре чиклэнгән гражданнарга социаль ярдәм күрсәтү максатларында түбәндәге чаралар үткәрү планлаштырыла:

- мөмкинлекләре чиклэнгән балалар өчен махсус төркемнәр булдырылган балалар ижат йорты ачылу;

- мөмкинлекләре чиклэнгән кешеләр өчен «Акчарлак» спорт-сәламәтләнדרү комплексында шартлар тудыру. (күтәрткеч сатып алу, чакыру кнопкасы урнаштыру);

"Акчарлак» спорт-сәламәтләнדרү комплексында мөмкинлекләре чиклэнгән балалар өчен елның теләсә кайсы вакытында спорт белән шөгыйльләнү өчен төркем ачарга;

- район халкы өчен махсус психологик ярдәм үзәге булдыру;

- мөмкинлекләре чиклэнгән кешеләр өчен Сабантуй үткәрү.

Бүгенге көндә социаль өлкәдә түбәндәге проблемаларны һәм аларны хәл итү юлларын билгеләргә мөмкин:

- эшсезлеккә бәйле рәвештә, күп кенә яшьләр гаилә корганнан соң, спиртлы эчемлекләр куллана башлый. Болар барысы да имин булмаган гаилэләр санының артуына китерә. Социаль ятимнәр барлыкка килә;

- эчкечелектән дөвалау буенча максатчан эш алып барырга кирәк. Яшь кешеләр, бигрәк тә хатын-кызлар алкоголизмыннан дөвалау өчен өстәмә чаралар эзләргә яки планлаштырырга.

Район территориясендә инвалид балаларны тернәкләндерү өчен махсус учреждение (тернәкләндерү үзәге) һәм белгечләр булмау. «Кама таңнары» коммерцияле булмаган автоном оешмасы өлкәннәрне кабул итә. Инвалид балалар Татарстан Республикасының тернәкләндерү учреждениеләренә йөрергә мәжбүр, бу исә билгеле бер авырлыклар (матди яктан да, психологик яктан да) тудыра.

Мәдәният

Хәзерге вакытта Кама Тамагы муниципаль районында 3 муниципаль мәдәният учреждениесе үз эшчәнлеген алып бара. Кама Тамагы муниципаль районы мәдәният объектларының гомуми челтәрендә: 1 Район туган якны өйрәнү музейе, 25 һәркем өчен мөмкин булган китапханә, 34 мәдәни-ял итү тибындагы учреждение, 2 автоклуб. Район территориясендә Красновидово авылында Горький музейе (ТР Милли музейе филиалы) урнашкан. 2019 елда Т. Миңнуллин усадьбасына барлык хокук билгеләү документларын рәсмиләштерү башланды, ул Татарстан Республикасы сәнгать эшлеклесе музей-утары булачак драматургның 3 йортын үз эченә ала. Кама Тамагы муниципаль районында мәдәният һәм сәнгать өлкәсен үстерүгә 2018 елда район бюджетыннан 69556,045 мең сум, 2019 елда – 60335,800 мең сум акча юнәлдерелгән. Тармакта эшләүчеләр саны 190 кеше. 2018 ел нәтижеләре буенча район мәдәният учреждениеләрендә уртача айлык хезмәт хакы 20044,00 сум тәшкил иткән. Коммуналь хезмәтләргә, клуб һәм китапханә биналарын тотуга да шактый акча тотыла.

2019 елдан башлап Россиядә «Мәдәният» милли проекты старт алды, ул стратегик юнәлешләр буенча калган 11 проект белән беррәттән Россия Президенты В.Путин тарафыннан 2018 елның май аенда җиткерелгән мөрәҗәгатә белән эшләнде.

"Мәдәният» милли проекты зур шәһәрләрдә һәм авыл җирлекләрендә яшәүчеләр өчен мәдәни тормыш мөмкинлегенә диспропорциясен бетерүгә юнәлдерелгән. «Мәдәният» милли проектының төп идеологиясе - мәдәни байлыктардан максималь файдалану мөмкинлеген тәмин итү, бу гражданның мәдәни кыйммәтләренә кабул итәргә дә, аларны булдыруда катнашырга да мөмкинлек бирәчәк.

Максат: мәдәният оешмаларына бару санын 15% ка һәм цифрлы мәдәният ресурсларына мөрәҗәгать итү санын 5 тапкыр арттыру. Әлеге күрсәткечләргә мәдәният объектларын булдыру һәм яңарту, гражданның һәм оешмаларның ижади инициативаларына, мәдәни - агарту проектларына киң ярдәм күрсәтү, мәдәният өлкәсе белгечләрен яңадан әзерләү, волонтерлар хәрәкәтен үстерү һәм мәгълүмати технологияләр кертү юлы белән ирешеләчәк.

Вакыйгалар туризмын үстерү һәм мәдәни ялны оештыру- перспективалы һәм өстенлекле дип саныйбыз. Экологик, гаилә, тарихи-мәдәни, спорт һәм

балыкчылык туризмы. Инде хэзер үк һәр юнәлеш буенча даими туристлар бар. Территорияләрне, инфраструктураны һәм махсус майданчыкларны төзекләндерү белән алар агымы күпкә артачак.

«Карамалка» территориясен төзекләндерү белән бу территориядә үткәрелгән чараларга карата кызыксыну артачак. Ел саен үткәрелә торган һәм елдан-ел зур аудитория туплаучы төп чаралардан тыш, Сабантуй, Балык тоту буенча чемпионат һәм Кама ухасы фестивале кебек чаралар да үткәреләчәк.

Болар: театральләштерелгән «кышны озату» урам тамашасы, татар милли бәйрәме «Нәүрүз бәйрәме», Яшьләр көненә багышланган бәйрәм чаралары, «Яблочный спас», «Бал спасы», «Анисья әбиләрендә кунакта» - Мордва Каратаенда интерактив программа, Кече Кармалда «кунакчыл татар йорты», «Туфан көннәре»- Туфан Миңнуллинның туган көненә багышланган чаралар, Шахтерлар көне, Татарстан Республикасы көненә, Кама Тамагы районы көненә багышланган бәйрәм чаралары, Чәчәкләр бәйрәме.

Инфраструктура үсеше белән без автомат рәвештә туристлар агымын арттырабыз, бу районны популярлаштыруга һәм районда үткәрелгән чараларга тамашачылар кызыксынуын арттыруга китерәчәк, дигән нәтижә ясарга мөмкин. Бу аларны яңа масштаблы дәрәжәгә күтәрергә мөмкинлек бирәчәк.

Мәдәният тармагын үстерүгә юнәлдерелгән чараларга түбәндәгеләр керә:

- мәдәният учреждениеләрен ремонтлау һәм төзү;
- мәдәният тармагын мәгълүматлаштыру, мәдәни алмашу системасын формалаштыру;;
- мәдәният учреждениеләре эшенең, музей һәм китапханә фондларының сакланышы һәм эш нәтижәләлеген мониторинглауның муниципаль системасын булдыру;
- төрле фонд грантлары аша тармакка финанс чараларын жәлеп итү, федераль һәм республика программаларында катнашу, мәдәният өлкәсендә дәүләт-шәхси партнерлык, түләүле хезмәтләр спектрын киңәйтү.;
- тавыш көчәйткеч аппаратура, музыка кораллары, компьютер һәм күбәйтү техникасы, сәхнә киёмнәре, сәхнә костюмнары, сәхнә костюмнары сатып алу;
- янгынга каршы инвентарь сатып алу, янгынга каршы сигнализация урнаштыру;;
- мәдәният учреждениеләрен квалификацияле кадрлар белән тәмин итү.

Яшьләр сәясәте

Озак вакытка исәпләнгән перспективага муниципаль сәясәтнең максаты – Кама Тамагының көндәшлеккә сәләтле яшь буынын формалаштыру, яшьләрнең икътисадый, социаль һәм мәдәни конкуренциягә сәләтлелегенә ирешү.

Инновацион икътисад үсешен тәэмин итү өчен яшьләр кеше капиталына инвестицияләр кертү өчен төп объектка әверелергә тиеш. Яшьләргә уңай үсеш өчен шартлар һәм мөмкинлекләр тудырырга кирәк.

Алда торган бурычларны үтәүгә юнәлтелгән тиешле чараларны тормышка ашыруны күздә тоткан эшчәнлекнең түбәндәге өстенлекле юнәлешләре аерып чыгарыла:

- 14-16 (17) яшьлек яшьләргә һөнәри юнәлеш бирүне оештыру һәм белем бирү траекториясен төзүдә ярдәм итү;;

- Һөнәр сайлауда 14-16 яшьлек яшьләргә ярдәм күрсәтә торган яшьләр сәясәте инструментларын эшләү;;

- Профориентация эше программаларын эшләү һәм тормышка ашыру, мәктәпләрдә һәм лагерьларда махсус интенсив тренинглар оештыру, яшьләр сәясәте өлкәсендә вәкаләтле башкарма хакимият органнары, профильле оешмалар хезмәткәрләренең һөнәри юнәлеш бирү эше мәсьәләләре буенча квалификациясен күтәрү.;

- Яшьләрне эшкә урнаштыру (18-24 яшьләрдәге яшьләрне эш эзләүдә һәм консультацияләүдә ярдәм итүче яшьләр рекрутинг агентлыклары системасын булдыру, шул исәптән, уку йортын тәмамлаганнан соң, армиядә хезмәт иткәннән соң, баланы карау буенча ялдан соң беренче эш эзләү).

Яшьләргә карата озак вакытка исәпләнгән перспективага муниципаль сәясәтнең максаты - яшьләрнең хезмәт мобиллеген үстерү, аның хезмәт потенциалын тулысынча файдалану өчен шартлар тудыру, яшьләрне эшкуарлык эшчәнлегенә жәлеп итү, студентлар төзелеш отрядларын оештыру, яшьләрнең ирекле (волонтерлык) эшчәнлегенә ярдәм итү.

- Сәламәт яшәү рәвешен, наркотиклардан, алкогольдән һәм тәмәке тартудан

башка яшәү рәвешен пропагандалау;

- төрле яшьтәге яшьләр өчен сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау (программалар һәм проектлар эшләү) системасын булдыру (яшүсмерләр негативизмы, өлкәннәрнең кыйммәтләрен чагылдыру һәм бер үк вакытта өлкәннәргә охшату, төркемнән аерылып чыгу һәм бер үк вакытта референт төркем белән берләшү);

- 14-16 яшьлекләр өчен психологик ярдәм күрсәтү программаларын эшләү, (шул исәптән интернет ресурсларын актив кулланып (социаль челтәрләр);

- яшьләрнең төрле төркемнәрендәге яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып, сәламәт яшәү рәвеше практикасына яшьләрне киң жәлеп итү (сәламәт туклану; тәмәке тартудан, наркотиклардан, алкогольдән баш тарту; Физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү һ.б.лар);

- наркотиклар, алкоголь, психотроп чаралар куллану, тәмәке тарту профилактикасы;

- жәйге ял вакытында һәм жәйге ял вакытында, спорт-сәламәтләнדרү лагерьялары системасына нигезләнгән яшьләрнең ял итү һәм сәламәтләнדרү индустриясен үстерү.

- Яшьләр арасында хокук бозуларны кисәтү:

- яшьләр арасында хокук бозуларны профилактикалауга комплекслы якын килүне (яшь кешенең гаиләсендә, аның сәламәтлеге, наркотиклар яки психотроп чаралар куллануын, тәмәке тартуны, уку эшчәнлеге күрсәткечләрен (әгәр укый икән), эш (әгәр эшли икән) исәпкә алуны тәмин итү һ.б.);

- барыннан да элек, 14-17 яшьлек (балигъ булмаганнар) һәм 18-24 яшьлек яшьләрдәге яшь төркемнәрендә; яшьләр тирәлегенә криминальләшүе дәрәжәсен киметү, хокук бозуларны профилактикалауны оештыру,

- хокук бозган яшьләргә юридик ярдәм күрсәтү (яшьләр өчен юридик клиникалар булдыру һәм аларга яшь юристларны жәлеп итү);

- балигъ булмаганнарның хокук бозулары белән эшләү буенча яшьләрнең волонтерлык эшчәнлегенә ярдәм итү; профилактиканың нәтижәле чараларын эшләү өчен яшьләр тарафыннан хокук бозуларга мониторинг оештыру; хокукый нигилизмны жиңү;

- яшьләргә патриотик тәрбия бирү, Кораллы Көчләрдә хезмәт итүгә әзерлек, Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерү, яшьләр арасында тәрбия эшен оештыру мәсьәләләре буенча сугыш һәм хезмәт ветераннары оешмалары белән хезмәттәшлекне киңәйтү, эзләнү отрядлары, археология һәм хәрби-тарихи клублар, туган якны өйрәнү юнәлешендәге берләшмәләр, патриотик яшьләр проектлары һәм программалары, патриотик клублар эшчәнлегенә булышлык күрсәтү, яшьләрне патриотик рухта тәрбияләү буенча эш алып бару,

- яшьләр арасында социаль, милләтара һәм конфессияара килешүне ныгытуга юнәлдерелгән программаларны, экстремизмны һәм ксенофобияне профилактикалау программаларын гамәлгә ашыру.;

- буыннар арасындагы элементләрне үстерү максатларында, район

халыкларының традицион мәдәниятен (фольклор, этнография, тарих) һәм традицион һөнәрләрне саклау программаларын тормышка ашыру;

- яшьләр өчен кызыклы һәм нәтижәле форматларда мәдәниара һәм буынара диалогны үстерү;

- Гражданлык инициативасы процедурасын билгеләүгә булышлык күрсәтү – яшьләр өчен махсус социаль белешмәлекләр чыгару һәм аларны дәүләт үрнәгендәге документлар белән бер үк вакытта даими социаль эһәмиятле чаралар форматында тапшыру традицияләрен билгеләү;

- яшьләрдә патриотизм, Ватанга һәм туган якка мэхэббэт, Ватан тарихы өчен горурлык, үз язмышың өчен жаваплылык, яшьләр образларын геройлыкка һәм пропагандалауга юнэлтелгән программалар өлкәсендә массакуләм мэхълүмат чаралары белән хезмэттэшлек итү.

- Гаилә институтын ныгыту өчен шартлар тудыру, яшь гаиләләргә ярдәм итү: яшьләр арасында Гаилә һәм никахка уңай мөнэсэбэт формалаштыру, гаиләдә яши белү һәм хисләр культурасын тәрбияләү, яшь гаилә образын формалаштыру- берничэ бала тудыруга һәм тәрбияләүгә юнэлтелгән, аларны тәрбияләү һәм үстерү белән шөгылләнэ торган имин Кама Тамагы яшь гаилэсе.;

- гаилә һәм никахка ярдәм итү мэхэлэлэре буенча мэхълүмат бирү механизмын эшлэү, Репродуктив сайлау шартларында яшь кызларга психологик ярдәм күрсәтү системасын үстерү;;

- яшьлэрнең максималъ хезмэт һәм территориаль мобильлеген тэхмин итэ торган торак проблемаларын хэл итүдэ яшьлэргэ ярдэм итү системасын камиллэштерү, бала туганда билэнэ торган торак куләмен үзгэртү яки гаилэ керемэн арттыру, шул исэптэн арендага яки торак сатып алганда,;

- яшьлэр хэрэхэтлэрэнэ, берлэшмэлэрэнэ һәм яшьлэр лидерларына ярдэм итү;;

- гражданлык, үз районың, гаилэң өчен жаваплылык, үз эшеңне үстерү.;

- яшьлэр медиа киңлеген үстерү: яшьлэр мэхълүмат программаларын эшлэү һәм тормышка ашыру;

- жирле вакытлы матбугат һәм яшьлэр массакуләм мэхълүмат чаралары арасында үзара хезмэттэшлек системасын эшлэү.

Физик тәрбия һәм спорт

Физик тәрбия һәм спорт өлкәсендә «Кама Тамагы муниципаль районы спорт мәктәбе», «Акчарлак» спорт-сәламәтләнדרү комплексы» муниципаль бюджет учрежденияләре үз эшчәнлекләрен алып баралар.

2019 елның 1 гыйнварына районда 126 спорт корылмасы исәпләнә:

72-яксы спорт корылмалары,

5-футбол кыры,

4-мини футбол өчен мәйданчыклар,

2-йөзү бассейны,

17-спорт залы,

бердәм үткәрү мөмкинлеге 2697 кеше тәшкил итә.

Яксы корылмалар белән тәмин ителеш - 84%.

Спорт заллары белән тәмин ителеш – 78 %.

«Кама Тамагы муниципаль районы спорт мәктәбе» муниципаль бюджет учреждениесе Кама Тамагы шәһәр район үзәгендә урнашкан.

Спорт мәктәбе һәм аның филиалларында шөгыйльләнүчеләр саны 598 кеше тәшкил итә. Спорт мәктәбендә 8 спорт төре: бадминтон, футбол, волейбол, милли көрәш, спорт туризмы, өстәл теннисы, нәфис гимнастика, авыр атлетика. Спорт мәктәбе филиаллары районның 10 авыл һәм шәһәр тибындагы поселок жирлегендә эшли.

Кама Тамагы шәһәр «Акчарлак» спорт – сәламәтләнדרү комплексы» муниципаль бюджет учреждениесе 2010 елның декабрендә файдалануга тапшырылды. Проект егәрлеге: тәүлегенә 4 смена исәбеннән бердәм үткәрү сәләте – 896 кеше. Агымдагы бәяләрдә төзелешнең гомуми смета бәясе-154 млн. 886 мең сум.

Өлеге комплекста түбәндәге спорт залы урнашкан: күпфункцияле спорт залы – 24,16 x 42,18 (бер сменада 192 кеше), авыр атлетика белән шөгыйльләнү залы – 11,7 x 11,36 (сменага бер сменада 66 кеше), йөзү бассейны – 25 x 11 (280 кеше), коры йөзү залында йөзүгә өйрәтү бассейны – 10 x 6 (160 кеше), көрәш залы-11,39 x 11,71 (бер сменада 66 кеше), аэробика белән шөгыйльләнү өчен зал-11,17 x 11,38 (бер сменада 132 кеше)., ярдәмче бүлмәләре белән сауна.

Өлеге спорт объектында түбәндәге спорт төрләре буенча спорт секцияләре каралган һәм эшли: нәфис гимнастика, футбол, бадминтон, көрәш.

Районда ир-атлар командалары арасында волейбол буенча турнирлар

мавыктыргыч уза, аларда укытучылар, яшьләр, энергетиклар, РОВД, янғын часте командалары катнаша, бик күп жанатарларны жыя.

Район хәрби комиссариаты, мәдәният бүлеге, мәгариф бүлеге белән берлектә «Призывник көннәре» яхшы дәрәжәдә уза, анда яшь егетләр тантаналы шартларда Россия Кораллы Көчләре сафларына китә, алар өчен хәрби-гамәли спорт төрләре буенча ярышлар, интеллектуаль уеннар һәм конкурслар оештырыла.

Хәрби-патриотик тематика буенча «Әфганчы көне» һәм спортның хәрби-гамәли төрләре буенча ярышлар югары дәрәжәдә уза.

Физик культура, спорт үсеше физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт эшенең төп күрсәткечләре үсешендә, район спортчылары тарафыннан югары спорт нәтижәләренә ирешүдә уңай тенденцияләр буларак та, түбәндәге проблемалар да күзәтелә:

- спорт белән даими шөгыйльләнүче халык санының аз булуы;
- квалификацияле кадрларга, физкультура хезмәткәрләренә кытлык;
- вакытында финанслау проблемасы;
- спорт инвентарьлары һәм жиһазлары житмәү.

2030 елга кадәр кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү буенча көтелгән нәтижәләр

Күрсәткечләр	Исәп- ләү берәмле -ге	2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	фаразлар				
							2019 ел	2020 ел	2021 ел	2025 ел	2030 ел
Икътисади актив эшқуарлык субъектлары саны, шул исәптән:	берәмлек.	310	330	348	366	389	403	423	441	508	590
Кече предприятиеләр	берәмлек.	63	66	69	72	75	79	83	88	96	110
Уртача предприятиеләр	берәмлек	2	3	3	3	2	4	5	5	6	8
Шәхси эшмәкәр	берәмлек	245	261	276	291	312	320	335	352	405	480
ВТП да кече һәм урта эшқуарлыкның өлеше	%	26,4	29	19,9	21,3	22,5	28,5	29	29,5	34	40
Барлығы кече һәм урта эшқуарлык субъектлары буенча исемлектәге хезмәткәрләр саны, шул исәптән:	кеше саны.	951	1258	1300	1342	1401	1452	1490	1527	1650	1875
- урта эшмәкәрлек		586	632	670	701	750	792	820	845	995	1150

субъектлары буенча	кеше саны.										
Кече эшмәкәрлек субъектлары буенча	кеше саны.	365	626	630	641	651	660	670	680	720	770
Районның гомуми мәшгульеге секторында мәшгульләр өлеше	%	22	33	35	40	43	45	50	55	70	88
Кече һәм урта предприятиеләр һәм шәхси эшмәкәрләр әйләнеше, барлыгы: шул исәптән:	млн. сум.	1083,6	1270,2	1412,4	1546,8	1083,6	1782	1907	2032	2030	2150
урта эшмәкәрлек субъектлары буенча млн.сум.	млн. сум.	491,9	560,9	650,6	715,7	751,5	826,6	909,2	995	990	1065
- кече эшмәкәрлек субъектлары буенча млн.сум.	млн. сум.	591,7	709,3	761,8	831,1	914,5	955,4	997,8	1034	1250	1500
Урта предприятиеләр хезмәткәрләренә уртача айлык хезмәт хакы, сум.	сум.	19324,6	19579,4	19258,2	20639,9	22848	37950	43642	49265	65647	88500
Кече предприятиеләр хезмәткәрләренә һәм шәхси эшмәкәрләренә уртача айлык хезмәт хакы.	сум.	11584,2	14533,6	16714	17225	18684	25419	29230	33000	45500	62700

жирле бюджетның үз керемнәре, барлығы: шул исәптән:	млн. сум.	154,2	159,7	165,5	171,1	210,9	184,8	191,5	198	224	252
- жирле бюджетка субъектлардан һәм кече һәм урта эшмәкәрлектән кергән керемнәр	млн. сум.	9,1	13,4	19,8	26	32,7	41	48,3	55,3	67,2	88,2
	%	5,9	8,4	12	15,2	18,5	22,2	25,2	26,3	30	35

Бюджетның керемнәре һәм чыгымнары

%	Күрсәткечләр	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2024	2025	2030
1	Жирле бюджет керемнәре	403450	469695	453297	509164,8	489103,8	533099,8	429772,6	442676	455966,1	469656,53	483758
2	Налог керемнәре	143278	137137	138732	164492,1	188897,4	192350,6	173482,9	197013,1	231442,9	272319,15	320891
3	физик затлар керемнә салым	121431	100339	98636	114984,2	146908,7	152907,4	131934	151724	182068	218482	262178
4	Аерым эшчәнлек төрләре өчен керемгә бердәм салым	3861	5202	4845	4654,1	4397,4	3509,1	5671	6238	6862	7548	8302
5	салым салуның гадиләштерелгән системасы	439	816	1325	1255	1905,6	1661	1854	2039	2243	2467	2714
6	бердәм авыл хужалыгы салымы	105	51	4	163,9	685,4	380,1	40	44	48	53	58
7	физик затлар милкенә салым	2352	2557	2642	1835,8	2258,2	2453,5	2269	2496	2745	3020	3322
8	жир налоги	13948	16069	17788	19606	15388,9	13945,3	17890	19679	21647	23812	26193
9	дәүләт пошлинасы	1094	1038	1755	2698,9	1886	1453,9	1866	1997	2137	2286	2446

10	Салым салуның патент системасын куллануга бэйле рәвештә алына торган салым	48	50	5	6,2	17,9	50,8	14	15	16	17	18
11	Акцизлар		11015	11732	16956,1	13026	13955	11946	12782	13677	14634	15659
12	Слымнан тыш керем	10566	17048	14223	27190,8	18847,5	18611,9	14096	14975	15932	16971	18103
13	дәүләт һәм муниципаль милектәге мөлкәтне файдаланудан керемнәр	5441	5676	4838	9535	7319,9	4845,4	5733	6306	6937	7631	8394
14	Матди һәм матди булмаган активларны сатудан кергән табыш	1300	3473	926	5549,2	5066,2	1811,4	1303	1433	1577	1734	1908
15	әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаган өчен түләү	925	603	585	566,8	259,4	257,2	701	750	802	858	918
16	башка салымнан тыш керемнәр	2900	7296	7874	11539,8	6202	11697,9	6359	6486	6616	6748	6883
17	Башка дәрәжәдәге бюджетлардан, шул исәптән	249606	315510	300342	322297,7	282666,3	324510,1	242194,2	230687,7	208591,5	180366,2	144764
18	- дотацияләр	22251	0	0	6207,2	1548,9	4884,1					
19	субвенцияләр	77677	95794	93299	94993,3	88814,3	96517,6	100418	102427	104475	106565	108696
20	- субсидияләр	139664	178035	136461	156235,5	167553,1	205231,1	141769	128254	104109	73794	36060
21	ТРның башка бюджетара трансфертлары	10366	41417	73110	64861,7	24750	17877,3	6,8	7,0	7,2	7,4	7,7
22	башка түләүсез	-352	264	-2528	-4815,9	-1307,4	-2372,8	0	0	0	0	0

	кертемнәр											
23	максатчан билгеләнеше булган субсидияләр, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансфертларның калган калдыкларын кире кайтарудан алынган керемнәр		425	4	138,5							
24	узган елларда субсидия, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансфертлар калдыкларын кире кайтару	-352	-161	-2532	-4954,4	-1307,4	-2586,2	0	0	0	0	0
25	Жирле бюджетның чыгымнары	404400	479005	446338	483882,7	471852,8	534903,3	429773	442676	455966	469657	483758
26	Гомумдәүләт мәсьәләләре	67886	73963	86627	76445,5	83836,7	93513,4	64243	66170	68155	70200	72306
27	Милли оборона	1332	1466	1595	1507,2	1540,2	1699,4	1599	1647	1696	1747	1799
28	Милли куркынычсызлык һәм хокук саклау эшч.	1389	2231	1500	1985,6	2628,9	4330,3	1543	1589	1636	1686	1736
29	Милли икътисад	5545	16954	49858	43835,6	32807,2	33253,7	16108	16591	17089	17601	18129
30	торақ-коммуналь хужалыгы	41316	74490	34665	66598,3	32387,2	41645,5	43066	44358	45689	47060	48471
31	әйләнә-тирә мохитне саклау	627	595	97			3495,1	266	279	293	308	323
32	мәгариф	224835	225987	211498	219661,6	237760,3	256182,9	236783	243887	251203	258740	266502

33	мэдэниэт, кинематография	35525	42971	39659	43936,2	54744,3	68056,8	44768	46111	47494	48919	50387
34	сэлэмтлек саклау	191	196	204	215	224,3	222,9	237	249	261	274	288
35	социаль саясэт	11676	26238	7132	15632,1	10016,4	15280,1	6167	6352	6543	6739	6941
36	физик тэрбия нэм спорт	14078	13914	13503	14065,6	15853,4	17215,1	14994	15444	15907	16384	16876
37	Массакулэм мэглүмат чаралары		0				0	0	0	0	0	0
38	Муниципаль бурычны түлэү		0				0	0	0	0	0	0
39	бюджетара трансферлар		0			53,8	8,1	0	0	0	0	0
40	Профицит, дефицит (-)	-950	-9310	6959	25282,1	17251	-1803,5	0	0	0	0	0

